

продукції та домашніх тварин, а також внаслідок обезземелення селян та величезної дорожнечі продуктів у магазинах. Цей метод фізичного терору був дуже вигідним для нацистської кліки. Адаже нібито і складу злочину немає, і в той же час гинули тисячі людей. За даними радянської розвідки про стан в окупованій противником Харківській області повідомлялось: "Величезні масштаби смертності в Харкові від голоду. Особливо багато вмирає жінок і дітей, які позбавлені можливості піти в села за продуктами... В місті поширилися крадіжки, якими, як правило, займаються підлітки: крадуть продукти, причому часто обкрадають німецьких солдат, які виносять на базар для спекуляції товари і продукти. Підлітків, яких німці ловлять на гарячому, роздягають догола і вішають на місці (Благовісний базар) [18, 65]. Внаслідок організованого нацистами штучного голоду з метою зменшення чисельності українського населення, під час окупації були зафіксовані випадки людодіства: "Влітку 1942 р. в м. Харкові на Конній площі на базарі німці повісили чоловіка, який продавав печінку та легені, вирізані у померлих від голоду людей" [19, 65].

Таким чином, вищезазначені форми і методи нацистського фізичного терору проти українського населення дають підстави стверджувати, що усі вони були спрямовані на досягнення найголовнішої мети нацистів – знищення максимальної кількості населення окупованих територій України з метою обезлюднення величезних слов'янських територій. Залякування, звірства, організований голод, поширення епідемій, вбивство невиліковно хворих, система заручників, непосильна праця – все це становило цілу систему заходів щодо знищення та перетворення на рабів німецької імперії українців як представників "нижчих рас".

1. *Словник іншомовних слів / Відповід. редактор О. С. Мельничук. – К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії, 1985. – 966 с.*
2. *Ляхов Е. Г. Политика терроризма – политика насилия и агрессии. – М.: Международные отношения, 1987. – 184 с.*
3. *Центральний державний архів вищих органів влади України (далі – ЦДАВОВУ). – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
4. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
5. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
6. *Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 688.*
7. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 599.*
8. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 244.*
9. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 599.*
10. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 688.*
11. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 688.*
12. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
13. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 124.*
14. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
15. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 262.*
16. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 323.*
17. *ЦДАВОВУ. – Ф. 4620. – Оп. 3. – Спр. 244.*
18. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 124.*
19. *ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 124.*

О.С. Каденюк

СОЦІАЛЬНО ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України важливого значення набуває фінансування аграрного сектора. Розглядаються різноманітні пропозиції, щодо шляхів надходження необхідних коштів і використання їх в сільськогосподарському виробництві. При цьому особливим джерелом, яке сприятиме виходу сільського господарства з кризи вважається кредитування з державного бюджету.

Актуальність дослідження зазначеної проблеми зумовлена не тільки науково-пізнавальними міркуваннями, а й можливістю використання історичного досвіду кредитування набутого в 20-х рр. ХХ ст. в сучасних умовах.

Попри всю значущість цієї проблеми, вона досі залишається мало вивченою, чим ще раз підтверджується її актуальність.

З огляду на цю обставину ставимо собі за мету простежити основні соціально-економічні аспекти кредитування сільського господарства України у 20-х рр. ХХ ст.

Об'єкт дослідження – соціально-економічний розвиток сільського господарства України у 20-х рр. ХХ ст. Предмет дослідження – кредитування аграрного сектору в першій половині ХХ ст.

Запровадження кредитів в аграрному секторі було зумовлено наступними факторами. По-перше, в роки першої світової війни, та національно-демократичних революцій сільське господарство прийшло до занепаду. Різко скоротились посівні площі, поголів'я худоби, погіршилась технологія обробки ґрунту, знизилась врожайність, зменшилась товарність сільськогосподарського виробництва, а саме господарства більшості яких перетворилась в натурально-споживчі. Тому власними зусиллями вони не могли самотужки вийти з кризового стану. Так, посівні площі в 1922 р. у порівнянні з 1913 р. скоротились на 67%, кількість коней стала меншою на 79%, ВРХ на 100% [1, 6 – 7]. По-друге, сільськогосподарські підприємства та селянські господарства не мали первинного капіталу, матеріального та технічного забезпечення. Тільки з 1922 року почалось відновлення сільського господарства, яке в 1927 р. по ряду показників досягло довоєнного рівня, зокрема сільськогосподарське виробництво зосереджено було на весну 1927 р. в руках індивідуальних господарств, кількість їх становила 5110,6 тис., з населенням в 24875,5 тис. чол. [2, 139].

До 1924 року сільськогосподарський кредит надавався в основному біднішим верствами населення. 22 серпня 1922 р. РНК УРСР прийняла декрет про пільгове кредитування незаможників [3, 64]. Згідно цього декрету були розроблені принципи державного кредитування різних категорій селянських господарств. Зокрема, зазначалось, що першочерговому кредитуванню підлягають ті галузі сільського господарства, розвиток яких сприятиме

становленню ринкової структури не тільки в регіоні, а й у всій країні, тобто служитиме основою для суцільного піднесення сільського господарства та підвищення товарності його продукції. Також наголошувалось, що особливим завданням сільськогосподарського кредиту є підтримання і розвиток малопотужних та селянських господарств. Для цих господарств встановлювались принципи пільгового кредитування, які визначались господарською необхідністю та політичною ситуацією в державі, що враховувалась при зниженні відсоткових ставок по позиках, продовження строків погашення боргу.

У формуванні кредитної політики пріоритети надавались сільськогосподарським кооперативам, головним чином тим, котрі могли сприяти заохочуванню селянських господарств на шляху відтворення виробництва, або могли створити в них нові організаційні засади та нові форми праці [4, 25 – 26]. З цією метою були створені губернські кредитні товариства, губсільбанки, Український сільськогосподарський банк.

Первісний капітал дев'яти губсільбанків складав 6 млн. 950 тис. крб. Укрсільбанк – 1 млн. крб. На 1 серпня 1924 р. загальна сума оборотного капіталу Укрсільбанка та губсільбанків досягла 29618104 крб., що в три рази перевершено кошти, які подавались державними і місцевими бюджетами на сільське господарство [5, 42]. Отже, ми бачимо той альтернативний підхід у створенні та самоорганізації кредитної системи, що мобілізується за рахунок самого селянства.

З проведенням реорганізації адміністративно-територіального устрою виникла необхідність змін в структурі та формах діяльності банківської системи, це було викликано появою округів. Для того щоб створити сільгоспбанки в кожному районі необхідно було від 12 до 15 млн. крб., відповідно таких фінансових можливостей не було. Тому з врахуванням становища Укрсільбанка надав пропозицію – створити кредитні союзи, які б обслуговували 20-25 кредитних спілок певного округу [6, 42].

Організація та ефективність кредитів у значній мірі залежить від фінансової стабільності та цінності грошей. Із врахуванням цього під час розвитку акредитування у 20-х рр. (у тому числі й сільськогосподарського) можна визначити два етапи.

Перший етап, охоплює 1921 – 1924 рр., він визначається суперінфляцією, знеціненням та високою емісією грошових знаків. Це був час, коли господарства і державна казна були зовсім близькі до свого повного краху. У таких умовах, починаючи з другого півріччя 1923 р., правління Держбанку прийняло рішення про скорочення кредиту на продовольчу сферу, це було зроблено з метою, щоб виробники не затримували свою продукцію, а заповнювали нею ринок, і по-друге були змушені знімати грошову масу із своїх рахунків.

У цей період фінансова спроможність була дуже низькою. Влітку – восени 1923 р. під час реалізації врожаю відбулося падіння цін на хліб. Це було викликано тим, що частина хліба здавалась як продовольчий податок, а частина продавалась селянами за низькими цінами. Знижувало купівельну спроможність селянства і постійне падіння курсу

карбованця, який вони отримували за свою продукцію.

Другий етап починається з 1925 р. Він характеризується стабільністю грошової одиниці. З'являються "тверді гроші" – це "червонець". Поступаючи в обіг, він повинен використовуватися і в роздрібній торгівлі. Але тут домінували знецінені карбованці. Тому, залучаючи червонці в повсякденний обіг, їх необхідно було б розмінювати на карбованці. У той час як кредитні операції проводилися тільки червонцями. Після кінцевої реалізації продукції необхідно було на отримані карбованці купляти червонці на біржі або в держбанку, для того щоб повернути кредит. Якщо за період від отримання кредиту до його повернення курс червонця в рублях зростав набагато швидше ніж ціни на ті товари, для виробництва і реалізації яких він брався, відповідно виникали серйозні труднощі з його поверненням.

Існувала залежність організації кредитування з податковою політикою, ціноутворенням ринковими товарно-грошовими відносинами.

У 1923 – 1924 господарському році губсільбанк кредитував всі кооперативні і значну кількість індивідуальних селянських господарств. Але банки не могли точно визначити кредитоспроможність своїх клієнтів, особливо в середовищі індивідуальних селянських господарств. Тому наприкінці 1924 р. відбулися зміни в підходах щодо надання кредитів всім категоріям господарств. Губсільбанк із усієї кількості селянських господарств визначив 4500 економічно спроможних та господарсько придатних господарств. При цьому перевага надавалась сільськогосподарській кредитній кооперації. Основна мета якої була фінансова підтримка середняцьких господарств.

Сільськогосподарська кредитна кооперація головну увагу звертала на збут та постачання, мало втручаючись у сільськогосподарське виробництво.

Завдання сільськогосподарських кредитних кооперативів полягало в тому, щоб мобілізувати можливі надлишки грошей, які були у селянства, і направити їх на розвиток пріоритетних напрямів господарювання на здійснення механізації, на вдосконалення сівозмін, проведення меліорації, розвиток тваринництва. З цією метою фінанси, які надходили в сільськогосподарські кредитні кооперативи, направлялися на придбання техніки і посівного матеріалу.

Влітку 1924 р. в Україні було 100 сільськогосподарських кредитних спілок. Їх кредитний фонд складав 16 млн. крб. З них 10 млн. крб. було спрямовано безпосередньо в аграрний сектор: 1 млн. 163 тис. крб. – на придбання робочої і 154 тис. крб. – племінної худоби; 220 тис. – на землеустрій, 624 тис. – на машинопостачання; 721 тис. – на придбання кондиційного посівного матеріалу зернових і 482 тис. – технічних культур; 100 тис. – на будівництво; 75 тис. – на меліорацію; 650 тис. – на інші потреби [7, 106].

У квітні 1925 р. губсільбанк надав кредити 1679 сільськогосподарським кредитним спілкам, а у вересні 1925 р. – ще на 14,1% більше. Відповідно збільшилась кількість членів цих товариств з 449582 до 511151 чол. – це більше на 22,6% [8, 27].

У 1925 році сільськогосподарські товариства отримали кредитів на суму 3 млн. 300 тис. крб. В

середньому на господарство, яке входило в кредитне товариство позика встановлювала 1490 крб. [9, 271].

На вказаний період кредитна кооперація охоплювала тільки 5% селянських господарств, її оборотний капітал нараховував 158 млн. крб. [10, 4].

У 1927 р. кількість кредитних товариств досягла 1900. Більш ніж на два рази збільшилась кількість їх членів. Сума кредитів, які надавалися досягла 136 млн. крб. (104 млн. крб. з союзного і республіканських бюджетів, 34 млн. крб. з місцевих ресурсів) [11, 6].

Кредитні товариства були різні, відповідно до своїх фінансових можливостей. Із урахуванням цього вони поділялися на певні категорії. Майже в усіх регіонах України домінували товариства, які можна було віднести до слабких або нижче середніх.

У Поліссі вони становили в 1927 р. – 63,9%, на Правобережжі – 71,4%, Лівобережжі – 61,8%, в Степу – 58%. Більш потужніші кредитні товариства в Поліссі становили – 29,9%, Правобережжі – 28,6%, Лівобережжі – 9,3%, в Степу – 16,6% кредитних товариств [12, 119]. Це пояснюється кількістю аграрного населення у регіоні та станом землевпорядних робіт і безумовно економічною спеціалізацією районів.

У 1923 р. утворилась організація "Село-Техніка", яка випустила на 1 млн. крб. іменних паїв по ціні 10 крб. за пай. Кожен, хто придбав цей пай отримував десяти кредитний кредит. У цьому ж році "Село-Техніка" розповсюдило 2 тис. паїв, які купили всі ті, хто вів одноосібні господарства. Колективні господарства паї не купляли [13, 3–4].

У здійсненні кредитування хліборобів важливу роль відігравали селянські товариства взаємодопомоги. Вони були створені для підтримки господарств і громадян, які неспроможні вести господарство, тому необхідно було ці господарства залучити в сільськогосподарські виробництва і надати їм відповідні гарантії матеріального забезпечення.

У 1924–1925 господарському році кредити почали надаватися цілеспрямовано. За дев'ять місяців цього року кредити, які були отримані від губсільбанків, використовувались сільськогосподарськими кредитними товариствами для придбання худоби – 44,1%, міндобрива та посівного матеріалу – 28,9%, на будівництво – 16,8%, на техніку – 6,9%, на інші потреби – 16,8% [14, 64].

Кредити на придбання техніки надавалися на певних умовах носили "класовий характер". Так, із сільськогосподарських архівів, комун, земельних товариств і переселенських спільнот брався завдаток на суму 20% від ціни, наприклад, Трактора (ціна "Фурдзона" становила 1700 крб. "Запорожця" – 1450 крб.) Сільськогосподарські та машинні товариства вносили 30%, індивідуальні селянські господарства 50% вартості [15, 6]. Решта вартості сплачувалась протягом трьох років.

Частина кредитів використовувалась у вигляді позички на придбання та годівлю робочої худоби. У 1924 р. на це хліборобами України було використано понад 40 млн. крб. [16, 186].

Спеціальні кредити надавалися на розширення площі орної землі за рахунок лісних масивів, що привело до збільшення посівних площ на 650 тис. гектарів. Доцільність таких заходів викликає певні сумніви. З економічної точки зору це була необґрунтована дія, тому, що вона з самого початку

орієнтована на екстенсивні форми використання земельних угідь.

Своєрідним видом кредитування було створення фонду боротьби з посухою. У 1925 – 1926 рр. він нараховував 14 млн. 600 тис. крб. [17, 16]. Цей фонд в значній мірі використовувався для кредитування розселення хліборобів з аграрно-переселених районів в інші регіони. З 1922 по 1927 рр. на це було втілено майже 10 млн. крб., які отримали 120 тис. переселенців [18, 163].

На 1927 р. використання кредитів трудящими України було досить ефективним. 40% всього сільськогосподарського машинно-тракторного парку, а це 7708 тракторів, якими користувались усі категорії селянських господарств було придбано внаслідок отримання кредитів [19, 7].

Поряд з тим в організації кредитування проявились і негативні моменти. З року в рік збільшилась сума перепопненням селянством отриманих кредитів. На 1928 рік заборгованість становила 119,4 млн. крб.

З цієї суми на індивідуальні селянські господарства приходилось 49,3 млн. крб. (41,3%), на колективні – 28,7 млн. крб. (24,1%), на сільськогосподарську кооперацію, державні і рівні громадські сільськогосподарські заклади – 41,4 млн. крб. (34,6%). Серед індивідуальних селянських господарств заборгованість мали бідняки – 28,1 млн. крб. (57%), інші категорії селян – 20,1 млн. крб. (40,8%) [20, 8].

У сільськогосподарському виробництві на весну 1927 р. домінували індивідуальні господарства, чисельність котрих становила 5110,6 тис. з населенням 24875,5 тис. чол. Цікаво те, що в колективних формах господарювання приймали участь 2% сільського населення, які працювали на 4% земельного фонду України [21, 8].

Отже, при дослідженні діяльності кредитних товариств необхідно враховувати досвід і організацію сільськогосподарського кредитування у 20-х роках, що дасть можливість визначити місце і роль альтернативних підходів у фінансуванні сільськогосподарського виробництва, а саме те, що крім державних фондів, не останню роль відіграють фонди створені на кооперативних засадах сільськогосподарських товаровиробників.

1. Центральний державний архів органів державної влади і управління України (далі ЦДАВО України). – Ф. 337 – Оп. 1. Т. 3. – Спр. 5725.
2. ЦДАВО України. – Ф. 1. – Оп. 4. – Спр. 1025.
3. ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 4. – Спр. 25а.
4. Російський центр хранения и изучения документов новейшей истории (далі РЦХИДНИ). – Ф. 1066. – Оп. 2. – Спр. 190.
5. Бюлетень Наркомзема УРСР. – 1924. – №51 – 54.
6. Клименко М.С. Доповідь на I Всеукраїнській конференції агрономів, землевпорядників та лісоводів // Землеустрійник України. – 1928. – Ч. 33.
7. Бюлетень Наркомзема УРСР – 1924. – № 47 – 48.
8. ЦДАВО України. – Ф. 337. – Оп. 1. – Спр. 4344.
9. Календар-довідник на 1926 рік. – Харків, 1926.
10. Бюлетень Наркомзему УРСР. – 1925. – № 3 – 4.
11. ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 3. – Спр. 2645.
12. ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 10. – Спр. 43.
13. Труды 1-го Всеукраинского съезда работников по коллективизации сельского хозяйства 28-29 февраля 1923 г. – Харьков, 1923.

14. ЦДАВО України. – Ф. 27. – Оп. 4. – Спр. 25.
15. РЦХІДНИ. – Ф. 374. – Оп. 9. – Спр. 75.
16. РЦХІДНИ. – Ф. 374. – Оп. 9. – Спр. 343.
17. *Матеріали о составлении сельского хозяйства и работы на селе.* – Харьков, 1929.
18. РЦХІДНИ. – Ф. 374. – Оп. 9. – Спр. 343.
19. ЦДАВО України. – Ф. 1. – Оп. 3. – Спр. 2645.
20. ЦДАВО України. – Ф. 1. – Оп. 3. – Спр. 2645.
21. ЦДАВО України – Ф. 337. – Оп. 1. Т. 3. – Спр. 5725.

Л.Д. Калиняк

ВІДНОСИНИ СТРОННІЦТВА ЛЮДОВОГО З УКРАЇНСЬКИМИ ПОЛІТИЧНИМИ ПАРТІЯМИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ СЕЛЯНСТВА (1931 – 1939 РР.)

Початок 1930-х рр. позначився погіршенням політичної та економічної ситуації в Польщі. Наступ санації на демократичні свободи громадян та світова економічна криза негативно вплинули на становище польського та українського селянства Західної України. Перед представниками створеного у березні 1931 р. Стронніцтва людowego (далі – СЛ) та орієнтованими на селянство українськими національними партіями виник широкий комплекс проблем. При їх розв'язанні, між польським селянським рухом та українським політичним табором існували як спільні точки дотику, так і значні розходження.

Діяльність польської селянської партії – СЛ у Західній Україні досліджувалася представниками як вітчизняної, так і польської історіографії. Короткий аналіз її організаційної структури у регіоні подано у роботах Я. Борковського [1] та Ф. Серафіма [2]. У монографії І. Васюти знаходимо характеристику ставлення представників СЛ до реалізації земельної реформи у Західній Україні [3]. Роль партії у суспільно-політичному житті краю з погляду відношення її лідерів до розв'язання національного питання розкрито у праці В. Бургера [4]. Разом з тим, поза увагою дослідників залишився широкий спектр проблем пов'язаних з відносинами представників місцевих осередків СЛ у Західній Україні з провідними політичними організаціями українського національного табору.

Метою пропонованої статті є аналіз спільних та антагоністичних особливостей діяльності СЛ та представників українських політичних партій у питанні захисту інтересів західноукраїнського селянства у 1930-х рр. Об'єктом дослідження є суспільно-політичний розвиток західноукраїнських земель у 1931 – 1939 рр. Предметом – відносини стронніцтва людowego з українськими політичними партіями західної України.

Запровадження режимом санації авторитарних методів тиску на демократичні інституції Другої Речі Посполитої, а також світова економічна криза 1929 р., що завдала значних втрат сільськогосподарському виробництву країни, стали основними причинами об'єднання опозиційних селянських партій – Польського стронніцтва людowego "Пяст" (далі – ПСЛ "Пяст"), Польського стронніцтва людowego "Визволене" (далі – ПСЛ "Визволене") та Стронніцтва хлопського (далі – СХ) в єдину селянську партію СЛ.

Створення нової польської селянської партії зустріло стриману реакцію в середовищі українського національного руху. Така ситуація обумовлювалася послабленням впливів польських селянських партій, що увійшли до СЛ, у суспільно-політичному житті Західної України наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. Так, у 1931 р. представники Українського національно-демократичного об'єднання (далі – УНДО), називаючи СЛ "строкатим зборищем різних елементів", взагалі відкидали можливість подальшого існування цієї партії. Лідери провідної української партії вважали нереальним тривале існування організації створеної на базі наближеного до польської ендеції ПСЛ "Пяст", радикального ПСЛ "Визволене" та ще радикальнішого "майже комуністичного" СХ [5, 9].

Подібна недооцінка потенціалу СЛ полягала у тому, що діяльність селянської організації протягом перших років її існування не являла серйозної загрози українському національному руху в Західній Україні. Вперше діяльність СЛ стала предметом обговорення представниками українського національного табору у 1933 р. Активна пропаганда СЛ, пов'язана зі страйковим рухом 1932 – 1933 рр., спричинила зростання впливів польської селянської організації та поступове розширення її регіональної мережі в Західній Україні. У червні 1933 р. друкований орган УНДО – тижневик "Свобода", коментуючи підсумки організованих СЛ страйків, вказував на необхідність посилення політичної діяльності серед селянства. Стурбованість представників українського політикуму перед зростаючими впливами СЛ була небезпідставною. У першу чергу вона пов'язувалася із вдалим використанням лідерами польської селянської партії економічних гасел, які на тлі існуючої кризи знаходили сприятливий ґрунт і однакове розуміння як польського, так і українського селянства.

В умовах економічної кризи орієнтовані на українське селянство політичні партії піднімали співзвучні з СЛ вимоги. Для прикладу, економічні резолюції прийняті на зборах Української соціалістично-радикальної партії (далі – УСРП), були ідентичними до подібних документів, прийнятих польською селянською партією. Вони в однаковій мірі вимагали ліквідації монопольних промислових об'єднань – картелів, полегшення податкового тиску, збалансування цінової політики щодо сільськогосподарських та промислових товарів, проведення земельної реформи без відшкодування і т.д. [6, 2] Однак на відміну від українських політичних організацій, СЛ застосовувало радикальніші методи захисту економічних інтересів селянства – страйки. Значного резонансу в Західній Україні набув, підтриманий СЛ, селянський страйк у с. Острів Тулігловський Рудківського повіту, що відбувся у червні 1936 р. Зазначена акція носила виразно економічний характер. Причиною вибуху страйку стали вимоги підвищення заробітної плати працівникам місцевого поміщицького фільварку. Активну участь у подіях, що закінчилися придушенням страйку та застосуванням проти його учасників зброї, прийняли українці. Страйк в Острові Тулігловському посилював популярність СЛ серед українців. Зокрема, збільшення участі українського населення у заходах організованих польською селянською партією зафіксовано у звітах львівського воєводського правління [7, 142].